ЧЛАНЦИ

УДК 334.726:336.221(73) ; 336.226.14(73)

др *Снежана* СТОЈАНОВИЋ
ванредни професор Факултета за пословно индустријски менаџмент
Универзитет „Унион – Никола Тесла“, Београд

КОРПОРАТИВНЕ ИНВЕРЗИЈЕ У ПОРЕСКОМ ПРАВУ СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА

Резиме

Рад се бави питањем корпоративних инверзија као феномена, типичног, за америчко пореско право. Мултинационалне компаније, у циљу што нижег пореског оптерећења, пребацују своје пореско резидентство и профите у државе са повољнијим пореским режимима. Како би спречиле губитак прихода, америчке власти покушавају да, усвајањем различитих законских решења, задрже компаније и профите на својој територији. Последњих година, интензитет корпоративних инверзија знатно је појачан, што је утицало на размишљања о свеобухватној реформи америчког пореског система.

Кључне речи: *мултинационалне компаније, САД, корпоративне инверзије, пребацивање профита, ерозија пореске основице, одлагање плаћања пореза, пореска евазија.*

I Увод

Са развојем пословне активности у свету значајно је нарастао број компанија које послују у више држава, такозваних мултинационалних компанија (енг. *multinational companies – MNCs*). И не само што једна

компанија, из своје матичне државе, оснивањем огранака и филијала, шири пословање по другим државама, већ долази и до повезивања две или више мултинационалних компанија или преузимања једне компаније (или више њих) од стране друге мултинационалне компаније. Поред тога што овакве трансакције имају добар привредни ефекат по економију држава у којима компаније послују, повезане су и са различитим злоупотребама. Са аспекта пореске и фискалне политике, нарочито се истиче појава избегавања плаћања пореза, и то како у виду законите, тако и у виду незаконите пореске евазије. Компаније се често повезују како би своје пореско оптерећење умањиле за групу као целину, али и за појединачне чланове групе. Умањење се, најчешће, врши у виду пореског консолидовања које је нарочито присутно у државама Европске уније, где законодавство многих држава-чланица допушта и прекогранично консолидовање. Поред овог, легалног начина, компаније прибегавају и различитим техникама којима своју пореску основицу умањују (трансферне цене, утањена капитализација, итд.), а крајњи ефекат је плаћање мањег пореза. Употреба ових техника, као и злоупотреба легално установљених пореских бенефиција, може довести до ерозије националне пореске основице. Такође, чест је случај и да компаније не пријављују своје профите у државама у којима их остварују и пребацују их у друге државе, најчешће пореске рајеве. Ова, све присутнија појава у великим мултинационалним компанијама, алармирала је светску јавност. Нарочито, након избијања светске економске кризе, од које најјаче екомије света још увек осећају последице. Упоредо са предузимањем мера од стране држава и међународних организација за заустављање пореских злоупотреба, мултинационалне компаније постају све „довитљивије“ и на сваку нову меру одговоре новим начинима умањивања своје пореске обавезе.

У изразито комплексном пореском систему Сједињених Америчких Држава (САД) изражена је појава корпоративних инверзија (енг. *corporate inversions*), путем којих америчке мултинационалне компаније покушавају да избегну велико пореско оптерећење коме су изложене у САД.

II Амерички систем опорезивања дохотка компанија

САД представљају јединствени пример савремене државе која физичка и правна лица опорезује применом критеријума држављанства. Физичка лица која поседују америчко држављанство читавог живота обвезници су америчког пореза на доходак, независно од тога где доходак остварују и независно од тога где живе. Слично је и са компанијама:

када је компанија инкорпорисана у САД, она је у обавези да плаћа амерички порез не само на приходе које остварује на територији САД, већ и на приходе које остварује у другим државама. То значи да се у односу на америчке компаније примењује систем опорезивања светског дохотка (енг. *worldwide taxation system*). Штавише, америчке компаније су дужне да плаћају порез америчкој пореској служби (енг. *Internal Revenue Service – IRS*), чак и када читав профит остварују у иностранству. Међутим, док се у односу на националне компаније примењује систем опорезивања светског дохотка, у односу на стране компаније које послују у САД и остварују приходе, примењује се систем територијалног опорезивања (енг. *territorial taxation system*). Ово значи да стране компаније подлежу плаћању пореза по истој стопи и под истим условима, као и националне компаније.[1]

Примена чистог система опорезивања светског дохотка на националне компаније и територијалног дохотка на стране компаније, у вези је са одређивањем резидентства правних лица у пореском праву САД. У овој држави, резидентство компанија одређује се применом критеријума места инкорпорисања (енг. *place of incorporation*), тако да сам чин регистрације у САД, компаније чини пореским обвезницима ове државе. Чак, и када компанија уопште не обавља пословну активност на америчкој територији, већ се читаво њено пословање одвија у иностранству, дужна је да плаћа амерички порез[2]. Имајући у виду изразито високу америчку законску стопу пореза на добит корпорација од 35%, компаније настоје да своје пословање организују тако да им пореско оптерећење буде што мање. У том циљу, многе компаније које послују искључиво на територији САД, бирају секторе индустрије за које су предвиђене значајне пореске олакшице и нижа ефективна стопа[3], а оне чији се велики део или целокупна пословна активност одвија у иностранству, обилато користе могућност одлагања плаћања пореза (енг. *defferal of taxes*). Реч је о режиму у оквиру кога компаније имају могућност да плаћање своје пореске обавезе, за приходе остварене ван територије САД, одложе све док приходе не трансферишу у САД у облику дивиденди или улагања у матичну компанију. При том, ако је пре репатријације плаћен порез у страној држави, одобрава им се порески кредит, чиме се пореска обавеза компаније умањује за износ страног

1 Stuart Webber, „Escaping the U.S. Tax System: From Corporate Inversions to Re-Domiciling“, *Tax Notes International*, Vol. 63, No. 4/2011, стр. 279–280.

2 M. Desai, J. Hines, „Expectations and Expatriations: Tracing the Causes and Consequence of Corporate Inversions“, *National Tax Journal*, Vol. 3/2002, стр. 410.

3 Alexandra Thorton, *The Skinny on Corporate Inversions*, Center for American Progress, 2014, стр. 3.

пореза.[4] На овај начин, спречава се појава двоструког опорезивања истог прихода. Али, имајући у виду да је висина америчке пореске стопе у самом врху на листи најразвијених (и осталих) држава света, компаније су увек у обавези да, и поред плаћеног страног пореза, плате и амерички порез на инострани приход. С обзиром на то да америчким Пореским закоником (енг. *Internal Revenue Code*) није предвиђен временски оквир за репатријацију прихода, то велики број америчких мултинационалних компанија прибегава акумулацији својих прихода у иностранству, посебно у државама са изразито ниском или никаквом стопом пореза на доходак. Услед овога, може се десити да њихови приходи остану потпуно ван дохвата америчке пореске службе. Иначе, одлагање пореске обавезе дозвољено је за такозвани „активни доходак" (енг. *active income*), док се „пасивни доходак" (енг. *passive income*)[5] уобичајено опорезује у години у којој је остварен, посебно када се има у виду приход оних акционара који на нивоу компаније могу утицати на одлуку о месту инкорпорације.[6]

И док пореска обавеза компанија које остварују (активне) приходе у иностранству није строго временски утврђена, дотле су компаније које приход од пословања остварују на територији САД дужне да плате порез у текућој фискалној години. Тиме су компаније које легално послују на америчком тржишту изложене већем пореском оптерећењу у односу на оне којима је дата могућност прекограничног пословања.

Међутим, сама чињеница да мултинационалне компаније имају, донекле, повољнији порески третман, многима од њих није довољна. Велики број компанија, посебно оних чији годишњи профити премашују десетине милијарди САД долара, траже начине да амерички порез уопште не плаћају. У вези са тим, изражена је појава пребацивања седишта америчких компанија у друге државе, што је познатије под именом „корпоративне инверзије".

III Корпоративне инверзије

1. Појам и разлози појаве корпоративних инверзија

Корпоративне инверзије или експатријације представљају феномен када америчке мултинационалне компаније своју пословну струк-

4 S. Webber, *нав. чланак*, стр. 280.

5 Пасивним дохотком обухваћени су приходи који потичу од: камата, дивиденди, ануитета, закупнина и ауторских накнада (хонорара).

6 Donald J. Marples, Jane G. Gravelle, *Corporate Expatriation, Inversions, and Mergers: Tax Issues*, Congressional Research Service, 2014, стр. 2.

туру реорганизују пребацивањем седишта матичне компаније (енг. *parent company*) у иностранство. Резултат инверзије је регистрација матичне компаније у иностранству, по правилу, у државама које резидентство одређују применом критеријума стварног седишта (енг. *real seat*). Будући да ово подразумева да је компанија резидент (а то значи и порески обвезник) државе у којој обавља своју пословну активност, америчке мултинационалне компаније региструју се у иностранству, а у ствари своју економску активност и даље обављају у САД. Не само што се не врши пребацивање производње и пружања услуга, него и читава опрема, запослени и менаџмент остају на америчкој територији. С обзиром на то да је након инверзије седиште компаније у другој држави, то она више није амерички обвезник за приходе остварене у иностранству.[7] На овај начин, компаније користе разлике између теорије стварног седишта (која се примењује у највећем броју савремених држава) и теорије инкорпорације (коју примењују САД), и значајно умањују (или избегавају) своју пореску обавезу. При том, избегавање плаћања пореза присутно је како у односу на будуће приходе, тако и у односу на приходе који су остварени пре инверзије, а акумулирани су у иностранству (коришћењем могућности одлагања пореске обавезе). Имајући у виду да је ова појава постала доста изражена међу компанијама, побудила је пажњу власти, посебно због губитка значајних (планираних) прихода америчког буџета, који годинама постаје све већи. Због тога, амерички Трезор и Конгрес покушавају да различитим легалним мерама „натерају“ компаније на плаћање пореза САД-у.

Имајући у виду да су се начини и дестинације за вршење корпоративних инверзија, као и законска регулатива, временом мењали, разликују се два раздобља: период пре 2004. и период након 2004. године. Ова година узима се као кључна из разлога усвајања законске регулативе корпоративних инверзија која је довела до умањивања њиховог интензитета (барем, у периоду након усвајања).

2. Инверзије пре 2004. године

Касних 1990-их и почетком 2000-их година америчке компаније су, углавном, пребацивале своја седишта у пореске рајеве. Најчешће су им дестинације била Кајманска Острва и Бермуда зато што обе државе резидентство компанија одређују према месту инкорпорисања, примењују систем територијалног опорезивања и немају порез на добит корпорација.[8] Из тог разлога, компаније су само као место свог

7 A. Thorton, *нав. дело*, стр. 1.

8 S. Webber, *нав. чланак*, стр. 283–284.

инкорпорисања бирале ове две државе, а у ствари су и даље пословале у САД, где су се налазили менаџмент, запослени и имовина. На овај начин, коришћењем разлика између система територијалног и светског опорезивања дохотка оствареног у иностранству, америчке мултинационалне компаније ефикасно су избегавале плаћање пореза. По правилу, инверзија се обављала тако што би се матична компанија регистровала у иностранству, а читаво пословање у САД вршило се преко филијале. С обзиром на то да америчка компанија више нема статус матичне компаније (већ филијале), то она није одговорна за плаћање пореза на светски доходак осталих страних филијала и матичне компаније.

Углавном, инверзија се одвијала на један од три начина: продајом капитала (акција), продајом имовине или њиховом комбинацијом.[9] У првом случају, нова (страна) матична компанија преузима акције некадашње (америчке) матичне компаније, тако да када се закључи трансакција, акционари (који се и даље налазе у САД) поседују акције нове матичне компаније. С обзиром на то да добитак остварују акционари, они и сносе порески терет продаје акција.

У другом случају, ради се о продаји имовине. Новој матичној компанији припаја се имовина америчке компаније. Трансакција се одвија по тржишној вредности имовине тако што се страној компанији трансферише читава имовина америчке компаније, која за узврат добија акције стране матичне компаније. С обзиром на то да разлика између тржишне вредности акција и вредности по којој је извршена замена, представља добитак компаније, то она (компанија) сноси порески терет овог облика инверзије.

Трећи начин корпоративних инверзија представља комбинацију продаје акција и продаје имовине. Често се називају и „опадајуће“ трансакције (енг. *drop down transactions*). Ради се о томе да некадашња америчка матична компанија трансферише своју имовину страној компанији, након чега се део ове имовине пребацује америчкој филијали нове матичне компаније. С обзиром на то да је у трансакцију укључена и размена акција, опорезују се и трансфер имовине и трансфер акција, односно пореском обавезом погођени су и акционари и сама компанија. У оквиру ове трансакције, некадашње стране филијале америчке матичне компаније постају филијале нове матичне компаније или се спајају са другим страним филијалама. Због тога, америчка компанија (која и сама постаје филијала) више не сноси одговорност за плаћање пореза других страних филијала. Поред ослобађања од одговорности, често се дешава

9 Rafic Barrage, John Sambur, *Section 7874 Inversion Transactions*, Mayer Brown & Maw LLP, Washington DC, IRS Circular 230 Notice, 2006, стр. 6–17 и S. Webber, *нав. чланак*, стр. 283–284.

и да се профит остварен у америчкој компанији пребаци у иностранство, коришћењем механизма међукомпанијских зајмова.[10]

Поменути начини се, у ствари, реализују кроз: примену теста главне пословне активности (енг. *substantial business activity*), спајањем са већом страном компанијом (енг. *merger with a larger foreign firm*) или спајањем са мањом страном компанијом (енг. *merger with a smaller foreign firm*)[11]. Тест главне пословне активности подразумева размену акција између америчке и стране компаније: америчка компанија чија се главна пословна активност одвија у иностранству формира страну филијалу, а затим се између њих врши размена акција и свака страна добија део акција друге. Резултат је формирање матичне компаније у иностранству са филијалом у САД. С обзиром на то да не долази до промене у ефективној контроли корпорације (већину акција и даље поседују амерички акционари), ова форма инверзије назива се још и „проста“ или „огољена“ инверзија (енг. *naked inversion*).

Други начин одвија се спајањем америчке компаније са већом страном компанијом. Спајање се врши тако да амерички акционари, након трансакције, постају мањински акционари, а ефективна контрола нове компаније одвија се изван граница САД. Иако се ова форма инверзије, углавном, врши ради олакшавања пословања, чест је случај и да се компаније руководе пореским разлозима[12].

Трећи начин подразумева спајање веће америчке компаније са мањом страном компанијом, након чега амерички акционари стичу већински удео у новој компанији, а тиме и ефективну контролу. И у овом случају инверзија се, најчешће, врши из пословних разлога, али значајну улогу имају и порески разлози, и то пре свега смањивање пореског оптерећења компаније као целине[13].

С обзиром на све присутнију појаву корпоративних инверзија, амерички федерални буџет временом је остваривао све мање прихода опорезивањем дохотка компанија. Наступила је ерозија америчке пореске основице, смањени су трошкови пословања контролисаних страних компанија, а очекивана правичност америчког пореског си-

10 S. Webber, *нав. чланак*, стр. 284.

11 D. J. Marples, J. G. Gravelle, *нав. дело*, стр. 2–3.

12 То је био случај спајања америчке компаније *Pride* са британском компанијом *Ensco*. Као предности извршене инверзије истицани су: бољи порески ттретман у Великој Британији, територијално опорезивање, нижа пореска стопа и повећање конкурентности на глобалном тржишту. Упор. *Ibid*., стр. 3.

13 Значајан пример инверзије поредставља спајање америчке компаније *Eaton* са ирском компанијом *Cooper*, када је седиште нове компаније пребачено у Ирску која примењује територијални систем опорезивања у комбинацији са ниском стопом пореза на добит корпорација (12,5%). Упор. *Ibid*.

стема битно је умањена. Као одговор на ову негативну појаву, амерички Конгрес усвојио је Секцију 7874 у оквиру Закона о подстицању запошљавања (енг. *American Jobs Creation Act*)[14]. Иако је закон усвојен 2004. године, примењивао се ретроактивно од 3. марта 2003. године. Установљена су два алтернативна пореска режима примењива на корпоративне инверзије, што је довело до њиховог значајног опадања након овог датума. Предвиђено је да, ако након спајања, амерички акционари поседују најмање 80% акција нове матичне компаније регистроване у иностранству, компанија се сматра америчком компанијом. Ово значи да се не могу користити пореске предности инверзије, зато што се и нова компанија опорезује с обзиром на њен светски доходак. Други режим подразумева да је најмање 60% (али мање од 80%) власништва нове компаније у рукама америчких акционара. У овом случају, компанија се не опорезује као америчка компанија, али зато се ни амерички порез на добитке од трансфера имовине новој компанији не може истаћи као порески кредит, нити као трошак пословања.[15]

Од примене Секције 7874 биле су изузете компаније чија се основна пословна активност одвија у иностранству. Међутим, сам закон није дефинисао шта се под тиме подразумева, због чега је амерички Трезор својим правилником утврдио лимит (енг. *safe harbor*) од најмање 10% укупне светске активности.

3. Инверзије након 2004. године

Усвајањем Закона о подстицају запошљавања и Секције 7874 отклоњена је могућност злоупотреба путем пребацивања седишта компанија у пореске рајеве. У малим острвским државама није се могла остварити значајнија привредна активност, а тиме ни искористити предности које пружа инверзија. Тиме су, практично, угашене просте инверзије, у оквиру којих се читава пословна активност обављала у САД, а само је седиште компаније пребацивано у иностранство. Међутим, компаније су на нова правила реаговале променом дестинације где су вршиле инкорпорисање. Тако су за локацију нове матичне компаније, углавном, биране државе попут: Ирске, Швајцарске, Канаде и Велике Британије. У овим државама примењује се територијални систем опорезивања, знатно нижа пореска стопа у односу на америчку, пореско резидентство одређује се с обзиром на стварно седиште (где се обавља привредна активност), а добра инфраструктура и развијена економија омогућују остваривање веће привредне активности компаније. Компаније су доста

14 *American Jobs Creation Act – AJCA* (*P.L.* 108–357), *Section* 7874.

15 R. Barrage, J. Sambur, *нав. дело*, стр. 20–22.

користиле правило од 10% обављања пословне активности у иностранству, тако да је у периоду након 2004. године велики број њих пребацио своје седиште изван САД. Посебно је актрактивна дестинација постала Велика Британија, због чланства у Европској унији које, између осталог, подразумева слободу кретања (у овом случају слободу кретања капитала и компанија) које онемогућује законско ограничавање инверзија. Поред тога, доношењем пресуде у случају *Cadbury – Schweppes* 2006. године[16], Европски суд правде ограничио је строга британска правила о злоупотреби права, што је довело до ублажавања законодавства о контролисаним страним корпорацијама (енг. *Controlled Foreing Corporation Legislation – CFC*). Најава снижавања стопе пореза на добит корпорација и увођење посебног режима опорезивања по стопи од 10% одређених прихода од интелектуалне својине (eng. *patent-box regime*), уз претходно поменуте разлоге, довели је до тога да су америчке компаније последњих година, углавном, своје пословање пребацивеле у Велику Британију.[17]

Иако, генерално гледано, корпоративне инверзије изазивају негодовање јавности истицањем да, у крајњој линији, читав терет умањивања пореског оптерећења америчких компанија сносе амерички порески обвезници, америчке власти ипак нису предузимале толико рестриктивне мере. Међутим, када је 2009. године амерички фармацеутски гигант *Pfizer* обавио спајање са британском компанијом *AstraZeneca* и своје седиште пребацио у Велику Британију, Конгрес и Трезор су схватили да морају озбиљно да се посвете питању корпоративних инверзија и постављању што већих законских ограничења. Пре инверзије, *Pfizer* је 2009. године извршио репатријацију 34 милијарди САД долара, и на ту суму платио амерички порез. Међутим, са 42 милијарде САД долара прихода у иностранству у 2009. години, приходи ове компаније су након инверзије нарасли на 73 милијарде САД долара у 2012. години. Овај, знатно већи приход, није враћен у САД (јер компанија више није била америчка), а самим тим није ни плаћен амерички порез. Пример компаније *Pfizer* следиле су и друге велике америчке компаније. Ово је значило велики губитак прихода за амерички буџет који се, ионако, већ годинама након избијања светске економске и финансијске кризе суочава са растућим дефицитом. Први је реаговао Трезор, који је 2012. године подигао ограничење за одређивање локације где се обавља основна пословна активност са 10% на 25%[18]. Међутим, ни ово није утицало на битније смањивање инверзија, које су и након 2012. настављене, будући да знатно повољнији порески третман у иностранству пружа толико

16 *C-196/04, ECJ judgment of 14 November 2006.*

17 D. J. Marples, J. G. Gravelle, *нав. дело*, стр. 5–6.

18 *Regulation T.D. 9592, 12 June 2012.*

бенефиција, тако да су компаније спремне да поднесу терет административних трошкова пребацивања седишта и 25% пословне активности ван граница САД. Услед овога, у америчкој јавности све су присутнији ставови о потреби спровођења свеобухватне пореске реформе, којом би се проблем трајно решио.

Поред овога, америчка влада покушала је да престанком пословне сарадње са компанијама које изрше инверзију, утиче на смањивање броја инверзија. Конгрес је донео одлуку да од 1. јула 2009. године Влада неће закључивати уговоре са компанијама које своје седиште и део пословне активности пребаце у иностранство.[19] Ово је само донекле имало утицаја на компаније које велики део свог профита остварују пружањем услуга и продајом производа америчкој Влади. Међутим, како су мултинационалне компаније углавном оријентисане на производњу и услуге које нису зависне од државе, одлука Конгреса је произвела супротан ефекат од жељеног – само је ојачала позицију компанија које директно зависе од уговора са државом, а које најчешће послују само на америчком тржишту као националне компаније.

Схватајући да мере које су до сада предузимане не могу донети очекиване резултате и повећати приходе федералног буџета, држава је схватила да нешто мора хитно предузети: док се, с једне стране, буџет константно суочава са дефицитом, с друге стране, број корпоративних инверзија се уопште не смањује, штавише повећава се. Ово је, уједно, показатељ озбиљних проблема у америчкој међународној пореској политици[20], који се не могу отклонити парцијалним мерама, него усвајањем решења ширег обухвата.

IV Актуелне мере за спречавање/смањивање корпоративних инверзија

У вези са поменутим, у актуелној америчкој јавности све су гласнији заговорници свеобухватне пореске реформе[21] у оквиру које би се, између осталог, извршило: снижавање стопе пореза на доходак компанија, ублажила примена система светског опорезивања дохотка и установило стварно седиште као критеријум за одређивање пореског резидентства. Поред овога, потребно је предузети и друге мере које ће трошкове пословања компанија у САД учинити нижим, јер ће их оне

19 S. Weber, *нав. чланак*, стр. 285 и 294.

20 Eric Solomon, „Corporate Inversions: A Symptom of Larger Tax System Problems“, *Tax Analyst*, 24 September 2012, стр. 1203.

21 Thomas L. Hungerford, „Policy Responses to Corporate Inversions: Close the Barn Door Before the Horse Bolts“, *Economic Policy Institute – Issue Brief*, No. 386/2014, стр. 7.

тада реално приказивати у својим билансима и неће тражити начине како да (не)легалним путем своју пореску основицу што више умање.[22]

Пореска реформа треба да доведе до проширивања пореске основице и снижавања законске (35%) и ефективне (око 27%) пореске стопе. Тако је 2014. године у Конгресу изнет предлог закона о пореској реформи (енг. *Tax Reform Act*)[23], којим је предвиђено да се изврши: 1) снижавање законске пореске стопе на 24 до 25%, 2) укидање могућности одлагања пореске обавезе за приходе остварене у иностранству и 3) усвајање територијалног система опорезивања, уз истовремено увођење рестриктивнијих правила о спречавању злоупотребе права (енг. *anti-abuse rules*) којима би се, с једне стране, онемогућило значајније пребацивање профита у иностранство (енг. *profit shifting*), док би се, с друге стране, омогућило опорезивање дохотка од интелектуалне својине оствареног изван САД. Као алтернативу предлогу реформе изнете у Конгресу, Трезор је предложио директно ограничавање могућности да америчке компаније обаве инверзију спајањем[24].

Карактеристично је да су у Конгресу 2014. године сенатори *Carl Levin* и *Sandler Levin* изнели предлоге закона о превенцији корпоративних инверзија[25], који су 2015. године довели до усвајања Закона о спречавању корпоративних инверзија,[26] чији су предлагачи били *Lloyd Doggett* и, поново, *Sandler Levin*. Законом је предвиђено ступање на снагу 2016. године, али и ретроактивна примена од 8. маја 2014. године. Овим правним актом усвојено је решење изнето у предлогу председника САД (*Barack Obama*) за фискалну 2015. годину, којим је предвиђено да се, уместо теста од најмање 80% власништва стране компаније од стране америчких акционара, лимит снизи на 50%. Поред овога, законом је предвиђено и правило о обављању најмање 25% основне пословне активности у иностранству. У складу са наведеним решењима, компанија чије је седиште у иностранству, али над којом амерички акционари поседују најмање 50% власништва или која мање од 25% своје активности обаља у иностранству, сматра се америчком и третира као амерички порески

22 E. Solomon, *нав. чланак*, стр. 1209.

23 U.S. Congress, Joint Committee on Taxation, *Technical Explanation of the Tax Reform Act of 2014, A Discussion Draft of the Chairman of the House Committee on Ways and Means to Reform the Internal Revenue Code: Title IV—Participation Exemption System for the Taxation of Foreign Income*, Committee Print, 113th Congress, February 26, 2014, JCX-15-14.

24 Department of the Treasury, *General Explanations of the Administration's Fiscal Year 2015 Revenue Proposals*, доступно на адреси: *http://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/Documents/General-Explanations-FY2015.pdf*, 16.6.2015.

25 *The Corporate Inversion Prevention Act of 2014* (S.2.360 H.R. 4679).

26 *Stop Corporate Inversion Act of 2015* (H.R. 415).

обвезник.[27] Сматра се да ће примена наведених мера, у комбинацији са реформом других области, довести до повећања буџетских прихода и задржавања америчких компанија у САД.

Присутна су мишљења да би спровођење реформе требало засновати на седам основних принципа: 1) економски раст, 2) правичност, 3) једноставност, 4) трајност, 5) конкурентност, 6) промовисање штедње и инвестиција и 7) пореска неутралност. При том, нагласак је на конкурентности. Потребно је предузети свеобухватну реформу која ће учинити амерички порески систем и америчку привреду конкурентнијим на глобалном тржишту и подстаћи компаније да изаберу САД као локацију где ће регистровати и обављати своју пословну активност. У вези са овим, при америчком Сенату у оквиру одбора за финансије, формирано је пет радних група са циљем да се уради детаљна анализа различитих области америчког пореског система и изради предлог закона којим ће се амерички порески систем трајно и свеобухватно реформисати.[28]

Међутим, присутна су мишљења да ће се у скорије време тешко постићи договор у америчком Конгресу, с обзиром на инсистирање да реформа буде порески неутрална.[29]

На овом месту треба истаћи и да је, у вези са активностима на заустављању корпоративних инверзија, амерички Трезор 20. маја 2015. године изнео на јавну расправу предлог ажуриране верзије америчке Модел конвенције о порезу на доходак. У предлогу су, поред других нових решења, укључене и одредбе о укидању бенефиција предвиђених пореским уговором компанијама које путем инверзије промене своје пореско резидентство. Тако би се на плаћања попут дивиденди, камата, ауторских накнада, које америчке компаније изврше ентитетима у иностранству, примењивала пуна стопа пореза по одбитку предвиђена америчким Пореским закоником, а не умањена стопа из пореског уговора. Поред овога, предложено је увођење правила о деривативним бенефицијама (енг. *derivative benefits rule*), као додатног метода одређивања да ли компанија има право на повољнији режим предвиђен уговором. Реч је о методу који се заснива на ширем концепту власништва у који су укључени и власници из трећих земаља.[30] Трезор је посебно имао у виду мултинационалне компаније и чињеницу да оне своје пословање обављају у великом броју филијала које се налазе у различи-

27 D. J. Marples, J. G. Gravelle, *нав. дело*, стр. 10 и *http://democrats.waysandmeans.house.gov/issue/corporate-inversions*, 20.6.2015.

28 Hatch Delivers Speech on Corporate Inversions at Brookings Institution, доступно на адреси: *http://www.finance.senate.gov/newsroom/chairman/release/?id=A1A1F3BA-B83A-4D55-AF84-2DE6541B6C89*, 20.6.2015.

29 T. L. Hungerford, *нав. чланак*, стр. 7.

30 Вид. на интернет адреси: *http://www.tax-news.com/news/US Model Tax Convention Changes To Tackle Inversions_68149.html*, 25.05.2015.

тим државама, па се приходи од њихог пословања лако могу прикрити и, на тај начин, избећи плаћање пореза.

V Закључак

Корпоративне инверзије присутне су у САД дуги низ година. Са све већом глобализацијом тржишта дошло је до експанзије мултинационалних компанија. С обзиром на то да привредна активност, углавном, не познаје границе и да свака држава настоји да на своју територију привуче што више капитала и инвестиција, компаније бирају локације где ће развити своје пословање, остварити што већи профит и платити што нижи порез. Имајући у виду да је стопа пореза на добит корпорација у САД међу највишима у свету, америчке мултинационалне компаније, користећи погодности и празнине у америчком законодавству, траже начине да своје пословање организују тако да остваре што већи нето профит. У одабиру државе где ће пребацити своје седиште, свакако, најзначајнију улогу игра повољан порески режим. Како пребацивање седишта у другу државу значи и губитак америчког пореског резидентства и обавезе плаћања америчког пореза, инверзије су временом довеле до губитка значајних прихода америчког буџета. Из тог разлога, САД већ десетак година предузимају мере како би ову негативну појаву зауставиле. Међутим, углавном су то биле парцијалне мере усмерене на решавање конкретног пореског проблема. И сваки пут кад би се усвојила нова мера, компаније би одговориле проналажењем новог начина (и локације) да своју пореску обавезу умање или избегну. Тек је последњих година америчка влада постала свесна да је неопходно предузимање свеобухватних мера којима ће трајно решити проблем корпоративних инверзија и учинити амерички порески систем конкурентнијим на глобалном тржишту. У вези са тим, неки закони су већ усвојени, а предлози других изнети су на јавну расправу. Ове мере повезане су са актуелним пројектом Организације за економску сарадњу и развој (*Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD*) о ерозији пореске основице и пребацивању профита (енг. *Base Erosion and Profit Shifting – BEPS*)[31]. Имајући у виду да се пројекат односи на мултинационалне компаније, између осталог, као начин да се омогући да свака држава у којој компанија послује опорезује део вредности створене на њеној територији, предвиђено је подношење извештаја за профите остварене у појединачним државама (енг. *country-by-country reporting*). С обзиром на то да је највећи број мултинационалних компанија које прибегавају пореској евазији америчког порек-

31 OECD, *Action Plan for Base Erosion and Profit Shifting*, Paris, 2013.

ла, овакав начин извештавања, као и аутоматска размена информација међу пореским управа, значајно ће помоћи САД у спречавању злоупотреба путем корпоративних инверзија. Међутим, питање је колико ће појединачне државе бити спремне на сарадњу и одрицање дела прихода од опорезивања профита мултинационалних компанија. Све ово указује на то да, иако САД и изврше радикалну свеобухватну реформу свог пореског система, значајно снизе стопу по којој опорезују профите компанија, и учине свој систем глобално конкурентнијим, опет доста зависе од својих иностраних партнера. Вероватно је то и разлог зашто су се америчке власти, између осталог, одлучиле и на измене своје Модел конвенције о порезу на доходак, јер је то начин да се „осигурају“ да ће се конкретне одредбе, на које су потписе ставили званичници и САД и друге државе, бити примењиване. С обзиром на то да државе, вероватно, својевољно неће пристати на измене већ потписаних пореских уговора, поставља се питање које ће механизме пристиска САД користити да их на то примора.

***Snežana* STOJANOVIĆ, PhD, LL.M**
Associate Professor at the Faculty business and industrial management
University “Union – Nikola Tesla”, Belgrade

CORPORATE INVERSIONS IN THE UNITED STATES TAX LAW

Summary

The paper analyses the issue of corporate inversions, as a phenomen, typical for the US tax law. Multinational companies, with an aim to pay lower taxes, shift their tax residence and profits in states with favorauble tax regimes. American government is trying to prevent lost of tax revenues and adopts different regulations to keep companies and profits within US territory. Recently, corporate inversions have been intensified, which influenced thoughts of general tax reform in the USA.

Key words: *multinational companies, USA, corporate inversions, profit shifting, base erosion, defferal of taxes, tax evasion.*